

СТЕЛЕЦЬКИЙ Гнат Якович (22. 01(03. 02). 1878, с. Григор'ївка Олександрівського пов. Катеринославської губ., нині Запорізького р-ну Запорізької обл. — 11. 11. 1949, Москва) — археолог, спелеолог. Батько [Л. Григор'євої-Стелецької](#), дід [Галини](#) та [Майї Григор'євих](#), прадід [І. Григор'єва](#) та [О. Гуцу](#). Дійсний член Московського археологічного товариства (1911). Закінчив Харківські духовні училище (1896) та семінарію (1901), Київську духовну академію зі ступенем кандидата богослов'я (1905). Відтоді викладав історію та географію в учительській семінарії православного Палестинського товариства у м. Назарет (нині Ізраїль). Захопився археологією, вивчав пам'ятки Єгипту, Туреччини, Сирії. 1907—10 навчався у Московському археологічному інституті. Водночас працював у архіві Міністерства юстиції, учителював у Москві. 1908 керував розкопками курганів у Полтавській губ., взяв учасність у 14-му Археологічному з'їзді у Чернігові. Досліджував печери та підземні споруди Москви, відомий багатолітніми безуспішними пошуками бібліотеки Івана

Грозного. За дорученням Московського археологічного товариства проводив літні археологічні розкопки у Полтавській, Харківській, Київській та ін. губ. Під час 1-ї світової війни від 1916 — доброволець на Кавказькому фронті, вивчав археологічні пам'ятки на території сучасної Туреччини. Від початку 1918 — у Києві, де досліджував Звіринські печери, викладав археологію України в Київському університеті. Став членом товариства «Просвіта». 1920 переїхав до м. Лубни (нині Полтавської обл.) й очолив заснований ним ще 1918 Лубенський український народний музей (нині краєзнавчий, від 2018 — імені С., на його будівлі встановлено меморіальну дошку). Наприкінці 1921 провів розкопки у м. Чигирин Кременчуцької губ. і с. Суботове Чигиринського пов. (нині обидва — Черкаського р-ну Черкаської обл.), зокрема дослідив зведену Б. Хмельницьким Іллінську церкву. 1923 повернувся до Москви.

Основні праці

Новый труд о жизни Иисуса Христа: «La vie inconnue de Jésus Christ». Н. Нотович. Paris, 1894 г. К., 1904; Вторжение скифов в Палестину: Истор.-археол. этюд: Из докл., чит. 7 авг. 1908 г. на Всерос. археол. съезде в г. Чернигове. Санкт-Петербург, 1909; Подземный лабиринт [ок. Мгарского монастыря] // Жизнь. 1912. № 3; Подземная Украина // Украинская жизнь. 1913. № 2; Розкопки // Нова рада. 1918, 3 верес.; Мертвые книги в московском тайнике. Москва, 1993; Поиски библиотеки Ивана Грозного. Москва, 1999.

Рекомендована література

1. Матвеева О. В. Стеллецкий И. Я. // Историки и краеведы Москвы: Некрополь. Москва, 1996;
2. Колибенко О. В. Українська спадщина Гната Стелецького // Історія археології: дослідники та наукові центри. К., 2012.

[С. І. Білокінь](#)

Бібліографічний опис:

Стелецький Гнат Якович / С. І. Білокінь // *Енциклопедія Сучасної України* [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2024. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-885319>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).